

Pedagoger i förskolan erfar sitt arbetsätt

En jämförelse mellan den traditionella förskolan och den Reggio Emilia inspirerade förskolan.

Författare: Ellinor Berg & Paula Gunnarsson

Examensarbete 10 poäng
Utbildningsvetenskap 41- 60 p
Läroprogrammet
Institutionen för Individ och samhälle
Höstterminen 2007

Arbetets art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Pedagoger i förskolan erfar sitt arbetssätt – en jämförelse mellan den traditionella förskolan och den Reggio Emilia inspirerade förskolan.

Engelsk titel: Pre- school educationalists experience their way of working – a comparison of the traditional pre-school and the pre-school inspired by Reggio Emilia

Sidantal: 25

Författare: Ellinor Berg och Paula Gunnarsson

Handledare: Ingrid Granbom

Examinator: Susanne Björkdahl Ordell

Datum: September/Oktober 2007

Sammanfattning

Bakgrund: Den svenska förskolan har en lång tradition, redan 1899 startade Maria (1874-1955) och Ellen (1877-1948) Moberg en pedagogisk verksamhet som på 30-talet fick sitt svenska namn Barntädgård (Gedin & Sjöholm, 1995). Sedan dess har förskolan påverkats och utvecklats av olika sätt att se på barn och dess lärande (SOU 1997:157).

På 1980 talet kom Reggio Emiliafilosofin till Sverige via utställningen ”Ett barn har hundra språk” som visades på Moderna museet i Stockholm (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Reggio Emiliafilosofin kan sägas bli en alternativ pedagogik till den svenska förskolan.

Syfte: Syftet med vår studie är att undersöka pedagoger i förskolans erfarenheter utav sitt eget arbetssätt i traditionella förskolor samt i Reggio Emilia inspirerade förskolor, för att kunna genomföra en jämförelse.

Metod: Studien bygger på sex intervjuer med pedagoger ifrån tre traditionella förskolor samt tre Reggio Emilia inspirerade förskolor. Under dessa intervjuer deltog 1-3 pedagoger, vilka var utbildade förskollärare eller barnskötare. Intervjuunderlaget bestod utav fem centrala frågor, utifrån vilka vi bad informanterna berätta om sina erfarenheter för oss. För att analysera de utskrivna intervjuerna valde vi att genomföra en meningskategorisering. Detta så att vi kunde sammanfatta informanternas erfarenheter och göra dem lättöverskådliga. Med dessa sammanfattningar som grund genomfördes en jämförelse mellan de traditionella förskolorna och de Reggio Emilia inspirerade förskolorna.

Resultat: Vår studie visade att det inte fanns några markanta skillnader i det sätt på vilket pedagogerna uttryckte sig om det egna arbetssättet beroende på om de arbetade inom den traditionella förskolan eller i den Reggio Emilia inspirerade förskolan. Två skillnader framkom dock. Den största utav dessa var på vilket sätt pedagogerna talade om samt arbetade med inomhusmiljön, det skiljde sig också åt på vilket sätt pedagogerna uttryckte sin syn på barnen.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Begreppsdefinition	2
Forskningsbakgrund	2
Traditionell förskolepedagogik	3
Reggio Emilia filosofin	4
Pedagogens roll	4
Dokumentation	5
Inomhusmiljön	6
Teoretisk utgångspunkt	7
Merleau-Pontys livsvärldsteori	7
Hur använder vi livsvärldsteorin i vår uppsats.....	7
Metod	8
Etiska ställningstaganden	9
Urval.....	9
Bearbetning av intervjuutskrifter	9
Analysmetod.....	10
Validitet.....	10
Beskrivning av intervjugrupperna.....	11
Resultat	12
Utmärkande för den egna verksamheten i gruppen: Traditionella förskolor	12
Reggio Emilia inspirerade förskolor	13
Tankar bakom arbetssättet inom gruppen: Traditionella förskolor	14
Reggio Emilia inspirerade förskolor	14
Arbetsättets påverkan på barnen inom gruppen: Traditionella förskolor	15
Reggio Emilia inspirerade förskolor	16
Erfarenheter utav Reggio Emilia filosofin inom gruppen: Traditionella förskolor	16
Reggio Emilia förskolor	17
Skillnader i resultatet.....	17
Likheter i resultatet.....	18
Diskussion	19
Resultaten i förhållande till forskningsbakgrunden	19
Vår reflektion	20
Metod diskussion.....	22
Förslag till fortsatt forskning.....	22
Slut reflektion.....	22

Referenser

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Inledning

Reggio Emilia filosofin kom första gången till Sverige när Anna Barsotti och Karin Wallin gjorde en studieresa till Italien och besökte dessa förskolor 1978. Efter denna första kontakt med Reggio Emilias filosofi började de att arbeta för att få utställningen ”Ett barn har hundra språk” att komma till Moderna museet i Stockholm. Denna utställning medförde att människor började intressera sig för detta pedagogiska synsätt i den grad att kurser började hållas. 1992 bildades Reggio Emilia Institutet vars uppgift var att ha kontakt med andra institut runt om i Norden, hålla kurser, ge ut tidskrifter etc. Efter detta första besök som Barsotti och Wallin gjorde har över 3000 svenskar gjort samma resa och 2001 fanns det över 50 lokala nätverk som har anknytning till Reggio Emilia filosofin (Jonstoj & Tolgraven, 2001).

Vi erfar att Reggio Emilia filosofin har ett stort inflytande på dagens förskolor och att det pågår en kontinuerlig diskussion om filosofin. Pedagogerna får även fortbildning inom detta synsätt. Upplevelsen är att flertalet förskolor också väljer att byta pedagogisk inriktning främst till att bli Reggio Emilia inspirerade. Vi undrar på vilket sätt detta påverkar barnen samt pedagogernas arbetssätt, men vi är även nyfikna på att undersöka och som en del i resultatet jämföra vilka likheter och skillnader vi kan finna i pedagogernas sätt att uttrycka sig om sin verksamhet.

1998 kom den första läroplanen för den svenska förskolan. I denna läroplan hade ett byte utav perspektiv skett enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (1999). I tidigare dokument beskrevs ett barn vars erfarenheter och tidigare upplevelser inte togs tillvara till ett barn som idag framställs som fullt av potential och förmågor. Influenser till Läroplanen för förskolan – Lpfö 98, togs ifrån bland andra Reggio Emiliafilosofins strävan efter att knyta samman verksamheten till en helhet. I denna strävan efter en helhet är både barnen och pedagogerna viktiga kuggar utav skapandet av en förståelse för sin värld hos barnet (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999). Lpfö 98 påtalar i enlighet med detta vikten utav att pedagoger tar tillvara och hjälper barnet att vidare utveckla sina tankar och erfarenheter t ex genom att ”förskolan skall ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening” (1998 s.5). Jonstoj (2000) menar att citat som dessa hämtade ur Lpfö 98 kan visa spår utav Reggio Emilia filosofin. Inom Reggio Emilias synsätt har barnet länge benämnts som rikt. Det vill säga ett barn som, när det kommer till förskolan inte är tomt, utan som redan vet, kan och har varit med om mycket som pedagogen måste ta hänsyn till. Hon nämner fler områden där liknande paralleller mellan läroplanen och Reggio Emilia filosofin kan dras. Några exempel på detta är vikten utav miljöer som stimulerar kommunikationen, att barnet får lov att uttrycka sig på mer än ett sätt samt att pedagogerna genom dokumentation tar till vara på barns intressen och vinklingar utav projekt (Jonstoj 2000). Vikten utav dokumentation påtalar även Barnomsorg och skolkommittén i sitt betänkande som låg till grund för förskolans läroplan (SOU 1997:157). I detta betänkande lyfts Reggio Emilia filosofins syn på dokumentationen fram som en viktig förebild, de refererar till Reggio Emilias synsätt som ”ett intressant exempel på en reflekterande pedagogisk kultur” (1997 s98).

Denna studie syftar till att undersöka pedagogers erfarenheter utav sitt eget arbetssätt och jämföra vilka likheter och skillnader i arbetssätt som det finns mellan förskolor som arbetar utifrån en traditionell förskolepedagogik samt de som arbetar utifrån en uttalad Reggio Emilia inspirerad verksamhet. Vi intresserar oss således för pedagogernas erfarenheter och

beskrivningar av sitt eget arbetssätt för att kunna urskilja vilka karaktäristiska drag som blir synliga i deras beskrivningar. Fokus för studien är följaktligen att göra en jämförelse mellan verksamheterna, det vill säga vilka likheter och skillnader det finns i arbetssätten. I studien har vi gjort en jämförelse mellan sex förskolor, varav två stycken valt att ändra sin verksamhet och arbeta efter Reggio Emilia filosofin samt en startat upp en förskola efter Reggio Emilia filosofin. De resterande tre arbetar utifrån en mer traditionell förskolepedagogik.

Vi anser att det är av relevans att genomföra denna studie då denna uppsats kan medverka till att pedagoger i förskolan reflekterar och blir medvetna om sitt eget arbetssätt, efter att ha fått ta del utav andra pedagogers erfarenheter utav sitt arbetssätt och av att utveckla det. På sikt menar vi att reflekterande pedagoger påverkar barns miljö och vardag i förskolan.

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka pedagoger i förskolans erfarenheter utav sitt eget arbetssätt i traditionella förskolor samt i Reggio Emilia inspirerade förskolor, för att kunna genomföra en jämförelse.

Utifrån detta syfte blev våra frågeställningar:

- Hur erfar pedagoger sin egen verksamhet?
- Vad erfar pedagoger är karaktäristiskt för sin verksamhet?
- På vilket sätt anser pedagoger att deras pedagogik påverkar barnens lärande?
- Hur erfar pedagoger Reggio Emilia filosofin?
- Finns det några likheter och skillnader i arbetssätten för pedagoger i traditionella förskolor samt i Reggio Emilia inspirerade förskolor?

Begreppsdefinition

I vår studie kommer vi att använda tre centrala begrepp vilka är relevanta för studien. Dessa begrepp är dock vida och kan tolkas olika, vilket gör att vi väljer att definiera vår tolkning av dem. Dessa begrepp är traditionell förskoleverksamhet, förskoleverksamhet som arbetar medvetet med Reggio Emilia filosofin samt begreppet pedagog. Traditionell förskoleverksamhet definierar vi som en förskola som inte har någon uttalad profil utan arbetar med influenser från flera olika pedagogiska inriktningar. En förskola som arbetar med Reggio Emilia filosofin menar vi har en uttalad profil. Begreppet pedagog definierar vi såsom en person som antingen är utbildad barnskötare eller förskollärare. Detta eftersom de arbetar tillsammans i arbetslag på förskolan och i intervjuerna vi genomförde fanns båda yrkeskategorierna representerade.

Forskningsbakgrund

Forskningsbakgrunden ger en bild utav den litteratur och tidigare forskning som finns att ta del av. Den beskriver hur den svenska förskolan har växt fram samt Reggio Emiliafilosofins bakgrund. Kapitlet berör även viktiga delar i förskolans verksamhet och på vilket sätt de framställs i litteraturen och tidigare forskning, dessa delar behandlar både den traditionella förskolan samt den Reggio Emilia inspirerade förskolan. De delar utav verksamheten som kapitlet berör är pedagogens roll, dokumentation samt inomhusmiljön. Dessa underrubriker

beskriver och jämför både den traditionella förskolans syn samt den Reggio Emiliainspirerade förskolans.

Traditionell förskolepedagogik

I Sverige har förskolan en lång tradition, Friedrich Wilhelm August Fröbel (1782-1852) är en av dem som har haft störst inflytande på förskolan. Han grundade kindergarten i Tyskland 1840. Fröbel menade att leken spelade stor roll i barnens utveckling. Han framställde också lekmaterial som kom att kallas Frøbels gåvor och var utformade efter de geometriska grundformerna. Maria (1874-1955) och Ellen (1877-1948) Moberg var viktiga föregångare för den svenska förskolan. De var inspirerade av Frøbels Kindergarten och 1899 startade de en pedagogisk verksamhet i Norrköping som på 1930-talet fick sitt svenska namn Barntädgård (Gedin & Sjöholm, 1995).

Ända ifrån början har omsorgen av barnens utveckling utgjort ramen i den pedagogiska verksamheten i förskolan. De första barntädgårdarnas uppgifter var till stor del att skapa goda uppväxtvillkor för barn ifrån fattiga hemförhållanden. Det var främst kvinnor som arbetade på barntädgårdarna eftersom de var utestängda ifrån det offentliga samhällslivet. I början av 1900 talet utvecklades en alternativ utbildningstradition för kvinnor där främst praktiska och konstnärliga ämnen stod i fokus. Praktisk kunskap var något som värdesattes. Förskolan skulle ge barnen grundtrygghet och omsorg, pedagogen skulle vara en moderlig förebild i frånvaro utav den biologiska modern som arbetade (SOU 1997:157).

Under 1900 talet har förskolepedagogiken och förskolan utvecklats och genomgått flera olika tankesätt och teorier, där Frøbels pedagogik lade grunden. Vetenskapen skulle ligga till grund i den pedagogiska verksamheten och där spelade den barnpsykologiska forskningen en central roll. Andra tankesätt som har påverkat förskolans utveckling är den progressiva pedagogiken och aktivitetspedagogiken. På 1930 talet började sociala reformer ta form, viktiga frågor för reformerna var bostadsförhållanden, utbildning, hälso- och sjukvård samt pensioner. 1944 blev Socialstyrelsen en central tillsynsmyndighet och riksstaden beslutade om de första bidragen till daghem och barntädgårdar (SOU 1997:157).

1968 tillsattes en barnstugeutredning som kom att spela en stor betydelse för diskussionen kring barnomsorgens betydelse för familjen och fostran av barnen samt deras utveckling. Förskolans verksamhet skulle ha ett vetenskapligt förhållningssätt där barnen sattes i centrum och lika uppväxtvillkor för barnen eftersträvades. I och med utredningen av förskolans innehåll och arbete lades grunden för de övergripande pedagogiska målen. Ett av utredningens förslag var dialogpedagogiken (SOU 1997:157). Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) beskriver att dialogpedagogiken främst är ett förhållningssätt som bygger på ömsesidig dialog mellan barn och vuxna, att man ser barnet som nyfikna och kompetenta med lust att lära. Dialogpedagogiken fick dock kritik eftersom den ansågs vara svår att genomföra. Tanken med pedagogiken missuppfattades vilket resulterade i att de vuxna blev för toleranta och barnen tog över. På 1980 talet utvecklades förskolans verksamhet och inriktades mot en ansvarspedagogik, vilket innebar att barnen blev mer delaktiga i de vuxnas arbete och en mer medveten planering av verksamheten betonades. 1998 kom den första läroplanen för den svenska förskolan, den styr förskolans uppdrag och mål samt den pedagogiska verksamheten, vilket pedagogerna och kommunen måste följa (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999).

Reggio Emilia filosofin

Reggio Emilia filosofin har sitt ursprung i Italien och grundades av Loris Malaguzzi 1963, då han blev chef för de kommunala förskolorna i staden (Nationalencyklopedin, 2007). Reggio Emilia filosofin är ingen färdig metod som pedagoger kan följa, utan det är ett sätt att tänka om barn och deras lärande. Pedagoger som arbetar efter detta tankesätt bör se barn som kompetenta och nyfikna. Lärandet i en Reggio Emilia inspirerad förskola utgår ifrån barnen och deras livsvärld, snarare än att pedagogen bestämmer vad barnen skall lära sig. Pedagogerna behöver lära sig att lyssna och med hjälp utav dokumentationen reflektera över barnens lärande och sin egen roll i detta (Wallin, 2003).

Inom Reggio Emilia filosofin spelar kommunikationen en stor del i barns lärande. Kommunikationen inbegriper dock mer än bara talet. Alla barns olika sätt att uttrycka sig är en del utav kommunikationen och bör därför också få en chans att utvecklas. Förespråkare för Reggio Emilia synsättet talar ofta om barnets hundra språk. Med detta menas att varje barn, förutom talet, har en mängd andra sätt att uttrycka sig på som hjälper barnet att tolka och förstå det som händer i omvärlden. Loris Malaguzzis dikt "Tvärtom det är hundra som finns!"¹ beskriver hur han ser på barnets hundra språk (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Enligt Jonstoj och Tolgraven kan en pedagogik där barnets alla språk får utvecklas leda till:

... en mångfald av bilder, skulpturer, berättelser, konstruktioner med mera – som alla var och en kan ha ett konstnärligt eller poetiskt uttryck – men som i en pedagogiskt perspektiv måste ses som delar av barnets ständigt pågående kommunikation med världen (2001, s.25-26).

Pedagogens roll

Taguchi och Åberg (2005) menar att verksamheten inom Reggio Emilia filosofin styrs med utgångspunkt i vilken barnsyn och kunskapssyn pedagogerna har. Barns lärande bygger på samspelet mellan barnen, de vuxna och hur de organiserar miljön, tillgången till material samt barnens egen nyfikenhet. Därför är det viktigt att pedagogerna reflekterar över sitt eget handlande och förhållningssätt för att kunna möta det kompetenta barnet.

Persson och Campner (2000) menar att det är betydelsefullt att pedagoger i den traditionella förskolan är positivt inställda till det livslånga lärandet och att de är medforskare tillsammans med barnen. På liknande sätt anser Taguchi och Åberg (2005) att pedagogens roll, i en Reggio Emilia förskola, är att finnas med barnen som medforskare som ger dem verktyg och möjligheter. Även Jonstoj och Tolgraven (2001) menar att inom Reggio Emilia filosofin bör pedagogerna vara en medforskare till barnen och barngruppen samt ha förmågan att lyssna och kommunicera. Genom att lyssna på barnen kan pedagogerna, enligt Lenz Taguchi (2000) fånga barnens intresse i närmiljön och utifrån det starta upp projektarbeten tillsammans med barnen.

Pedagogens uppgift i en traditionell förskola är att vara medveten om barns lärande, tidigare erfarenheter, förutsättningar och vad de vill att barn ska lära sig. Verksamheten skall utgå ifrån ett planerat innehåll och utifrån de strävansmål som finns i läroplanen. Det är också viktigt att pedagogerna har ett tydligt förhållningssätt, samt kunskap om olika teorier. Dessa teorier är i ständig förändring gentemot samhället, vilket ställer höga krav på pedagogens medvetenhet och kompetens (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999).

¹ Se bilaga 1.

Enligt Rinaldi (2006) bör pedagogerna inom Reggio Emilia filosofin kunna avgöra hur de ska handla i olika situationer för att utmana barnen. Pedagogernas kompetens bör innefatta att ha förståelse för sitt eget och barnens handlande. Dokumentation är ett redskap för att utveckla denna kompetens. Genom att använda dokumentationen som ett underlag för regelbundna diskussioner kan såväl det egna som arbetslagets arbete granskas.

För att skapa medvetenhet om hur det egna arbetssättet påverkar pedagoger och barn krävs att pedagogen själv eller tillsammans med sina kollegor reflekterar över sitt och det gemensamma arbetssättet. Allt förändringsarbete bör sikta till att pedagogen skall bli bättre på att skapa möten med barnen och hjälpa dem förstå sig själv och sin omvärld. Förändring av arbetssätt betyder inte nödvändigtvis ett byte ifrån något som varit dåligt, utan om att utveckla sig själv som pedagog till att på ett bättre sätt kunna bemöta barnen och deras behov (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999). I enlighet med detta anser Kennedy (1999) att för att en bra förändring skall åstadkommas krävs att initiativet till förändringen kommer ifrån pedagogerna och att den grundar sig i en kontinuerlig diskussion och reflektion utifrån dokumentation av verksamheten.

Dokumentation

Enligt Wallin (2003) finns det två olika typer utav dokumentation. Den ena görs för att barnen skall minnas händelser som de varit med om till exempel en utflykt. Denna dokumentation består oftast av foton och texter som barnet kan prata med föräldern, pedagogen eller andra barn om. Den andra typen av dokumentation är den som görs för att pedagogen skall synliggöra vilken form av lärande som barnet gör i en specifik situation. Detta material blir sedan underlag för reflektion och tankar hos pedagogen, men även för barnet som kan följa sin utveckling med hjälp av foton, gamla teckningar och skrivna texter.

Dokumentation har haft ett starkt fäste inom den traditionella förskolan sedan slutet av 1930-talet. Längre har denna dokumentation varit ett sätt att göra en bedömning utav barnet. Idag har dock arbetet kommit att handla mer om att synliggöra det barn gör samt lyfta fram pedagogernas eget arbete men även i vissa fall att göra barnets lärande synligt (Lenz Taguchi, 2000). Även inom Reggio Emilia filosofin finns det en stark tradition av att dokumentera. Dokumentation inom Reggio Emilia filosofin görs enligt Lenz Taguchi för att kunna ”synliggöra barnens föreställningar, teorier, uttryck och strategier i lek och arbete” (2000, s 110). Utifrån denna dokumentation kan pedagogerna sedan avgöra vilka utmaningar som barnet i fortsättningen kan få.

Pedagoger bör inom Reggio Emilia filosofin dokumentera det arbete som görs i barngruppen för att barnen skall kunna följa sitt eget lärande men även för att pedagogerna skall kunna se sitt eget lärande. Dokumentationen kan även vara en utgångspunkt i vilken pedagogerna själva eller tillsammans med barnen och/eller deras föräldrar, reflekterar och diskuterar det som framkommer utav dokumentationen. Detta material kan också bidra till att pedagoger och barn kan förstå vad den andre tänker, och i slutet av processen, hur den andre lär (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Även inom den traditionella förskolan ligger dokumentationen till grund för reflektioner och diskussioner samt för att barnen skall kunna minnas händelser. Barnens egna teckningar, foton och videoklipp kan vara ett sätt för barnen att tillsammans med en pedagog minnas och känna igen. Detta kan skapa diskussioner där barnet kan få syn på sitt eget lärande. Det är även positivt att dokumentera då pedagogen under detta arbete får en möjlighet att reflektera och utveckla sig själv och sitt arbetssätt, vilket i slutändan kan påverka den pedagogiska kvaliteten (Pramling Samuelsson & Sheridan, 1999). I Lpfö 98 förespråkas under förskolans värdegrund – förskolans uppdrag att ”alla barn skall få erfara den

tillfredställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i en grupp” (s 5).

Genom dokumentationen har pedagogerna en möjlighet att höja sin egen professionalitet (Lenz Taguchi, 2000). När pedagoger dokumenterar är det, enligt Jonstoj (2000), att föredra att de väljer ett fokus, det vill säga ett område eller flera som de under en termin vill titta närmare på. Väljs inget fokus kan det vara svårt att dra nytta av det material som samlats in.

Inomhusmiljön

Persson och Campner (2000) beskriver att i den traditionella förskolans historia skulle miljön vara utformad tämligen hemlik, i syfte att inge trygghet. Vilket troligtvis är en förklaring till varför förskolan tidigare kallades daghem. Vidare menar Persson och Campner (2000) att alla barn redan har ett hem och att förskolan skall vara ett komplement till hemmet, vilket även Lpfö 98 förordar. Av den orsaken anser författarna att miljön på förskolan ska utmana och locka barnen till kreativitet och att det skapas läroprocesser. Inom Reggio Emilia filosofin benämns inomhus miljön som den tredje pedagogen. Genom att förändra och vara medveten om den inre miljön på förskolan kan pedagogerna påverka hur barnen kommunicerar med varandra (Barsotti, 1997).

Inom Reggio Emilia filosofin anses miljön kommunicera med barnet. Möbler, leksaker och annat material talar till barnet och ber denne leka och utforska. Som pedagog är det mycket viktigt att vara medveten om på vilket sätt som miljön kommunicerar och hur det påverkar barnet. Pedagogen förespråkas arbeta medvetet med miljön dels för att stimulera barnet men även för att barnet skall bli friare och i högre grad kunna bestämma över sin egen vardag (Wallin 2003). I den traditionella förskolan ska inomhusmiljön utformas så att alla barn ges möjlighet att utvecklas i olika uttrycksformer. Det ska finnas material tillgängligt för barnen som lockar och utmanar barnen att vilja utforska samt utveckla sin lek men även sin nyfikenhet både enskilt och i grupp, t ex utklädningskläder, byggklossar samt skapandematerial som stimulerar barns kreativitet och fantasi (Pramling Samuelsson & Sheridan 1999). I Lpfö 98 under 2.2 utveckling och lärande beskrivs hur miljön på förskolan ska utformas:

Miljön skall vara öppen, innehållsrik och inbjudande. Verksamheten skall främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter. (s.8)

Inom Reggio Emilia filosofin förespråkas att förskolan är öppen och ger föräldrar samt andra besökare en insyn i den verksamhet som pågår. Ljus och belysning är även en viktig faktor i miljön. Genom att använda olika sorters belysning hjälper pedagogen barnen att se material och saker ur olika synvinklar. En viktig del i miljön inom Reggio Emilia filosofin är ateljén. I ateljén finner barnen material för att uttrycka sina tankar och känslor (Jonstoj & Tolgraven 2001).

Genom att inreda förskolan med bord och material som finns i barnens höjd arbetar pedagogerna inom Reggio Emilia filosofin med att ge barnen möjlighet att bli självständiga och känna sig kompetenta (Wallin 2003). Att placera material i barnens höjd gör även att de ges många tillfällen att själva välja vad de vill göra utifrån eget intresse. På sikt kan ett sådant arbetssätt leda till att barnen börjar känna ansvar för den gemensamma miljön och för material. Pedagogens roll i en miljö där alternativen är många och barnen själva kan välja blir att finnas till hands för barnen och skapa ett tillåtande klimat (Jonstoj 2000). Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) beskriver vikten av att pedagogerna tänker igenom hur den

fysiska miljön ska utformas och arrangeras i förskolan. Barnen ska vara en del av sitt eget lärande därför är det viktigt att de får vara med och utforma samt förändra miljön så att den passar just deras lek och vardag.

Teoretisk utgångspunkt

Merleau-Pontys livsvärldsteori

Vi har valt att inspirerats av Maurice Merleau-Pontys (1908-1961) livsvärldsteori i vår studie. Merleau-Ponty utvecklade livsvärldsbegreppet "vara-till-världen" (Bengtsson 2005, s23). Med livsvärlden menar Merleau-Ponty, den verklighet som varje människa förhåller sig till och upplever här och nu, både kroppsligt och själsligt, på sitt eget unika sätt. När Merleau-Ponty talar om kroppen menar han att kropp och själ bildar en helhet och påverkas av varandra. Ett fenomen visar sig alltid ur ett perspektiv och det är utifrån den egna levda kroppen vi kan uppfatta och ta olika perspektiv när vi ser på ett fenomen. Varje levd kropp har sin egen upplevelsehorisont, denna upplevelsehorisont påverkas och förändras genom erfarenheter vi gör (Bengtsson 2005).

Som forskare kan man undersöka den egna och andras livsvärldar men forskaren är dock alltid en del av den livsvärld som undersöks. Detta beroende på att den egna kroppen är social, vilket innebär att kroppen alltid deltar i det sociala sammanhanget där människor lever. Med ett socialt sammanhang menas att en människas livsvärld alltid är delad med andra människor, den kan aldrig vara privat (Bengtsson 2005). Merleau-Ponty (1958) påtalar att genom kroppen kan saker/fenomen observeras, användas samt undersökas, men forskaren är alltid en del utav det som observeras, används och undersöks. För att inte bli en del utav saken/fenomenet skulle forskaren enligt Merleau-Ponty (1958) behöva en andra kropp vilken är osynlig för andra.

Merleau-Ponty livsvärldsteori är en utav många grenar inom fenomenologin som utvecklades utav Edmund Husserl (1859-1938) i början utav 1900-talet. Bengtsson beskriver att inom fenomenologin vill forskaren "gå tillbaka till sakerna själv" (2005, s11). Detta innebär att forskaren är intresserad utav att undersöka hur ett fenomen erfars utav en människa. Det insamlade materialet bör beskriva informantens erfarenheter utav fenomenet utan att någon bedömning eller tolkning gjorts. Husserls filosofi har sedan dess utvecklats åt olika håll och förgrenats av skilda aktörer inom forskarvärlden (Bengtsson 2005).

Hur använder vi livsvärldsteorin i vår uppsats

Det fenomen vi utgått ifrån var hur pedagogerna beskrev sitt arbetssätt. Då vi använde oss utav intervjuer som forskningsmetod kunde vi ta del utav informanternas livsvärld och på vilket sätt de i sin livsvärld upplevde och talade om fenomenet arbetssätt. I analysen av det insamlade materialet delades intervjuerna upp i två grupper, en i vilken de traditionella förskolorna ingick samt en för de Reggio Emiliainspirerade förskolorna. Vi strävade efter att utifrån pedagogernas beskrivningar skapa en bild utav hur pedagogerna beskrev sitt arbetssätt. Det gemensamma i deras utsagor är det som beskriver deras syn på fenomenet arbetssätt.

Under analysen diskuterade vi vilken förförståelse vi hade utav fenomenet för synliggöra denna samt det faktum att vi förväntade oss att finna fler skillnader än likheter i jämförelsen utav de bägge förskoletraditionerna. Detta hjälpte oss i vår strävan att framställa en så sann

bild som möjligt utav pedagogernas beskrivning utav hur de i sin livsvärld upplever arbetssättet. Vi använde oss även utav livsvärldsteorin under analysarbetet i den utsträckning att vi fokuserade på vilket sätt pedagogerna beskrev sitt arbetssätt, för att genomföra en jämförelse. Dock använde vi inte livsvärldsteorin fullt ut i arbetet med analysen, då vi valde att genomföra en jämförelse av pedagogernas beskrivningar utav fenomenet.

I vår egen reflektion använde vi oss av livsvärldsteorin, då vi försökte koppla våra egna slutsatser och reflektera över dem med hjälp utav hur vi uppfattat Merleau-Pontys livsvärldsteori.

Metod

För att nå syftet i denna studie användes kvalitativa intervjuer som metod. Att använda sig utav intervjuer som forskningsmetod är enligt Kvale (1997) att föredra då studien syftar till att få kännedom om informantens erfarenheter utav sig själv och sin livsvärld. Även Wibeck (2000) menar i enlighet med detta att intervjuer kan vara en bra undersökningsmetod då forskaren kan få tillgång till upplysningar som på annat vis skulle vara svåråtkomlig. Trost (2005) för in en annan dimension utav intervjuer. Han menar att intervjuer görs för att forskaren skall kunna ta del utav informantens tankar, känslor och erfarenheter.

Då intresset för denna uppsats var att ta del av arbetslagens tankar och diskussioner om sitt eget arbetssätt för att kunna genomföra en jämförelse valde vi att genomföra intervjuer med del av eller hela arbetslag på förskolorna. Trost (2005) menar att det kan vara positivt med gruppintervjuer då informanterna kan gå vidare med andras idéer och finna vart de själva står i frågan. Gruppintervjuer lämpar sig bäst då forskaren är intresserad utav att studera informanternas gemensamma erfarenheter inom ett visst ämne.

Det är dock inte enbart positivt att använda sig utav gruppintervjuer, det finns tvärtom flera svårigheter och aspekter som forskaren bör ta hänsyn till. Några exempel på detta kan vara att det blir svårare att säkerställa den enskildes integritet då informanterna inte har någon tystnadsplikt mot varandra. En annan aspekt som kan skapa problem är att den informant som har lättast för att tala, ofta tar över samtalen och blir dominerande (Trost 2005). Även Kvale (1997) framför viss kritik mot gruppintervjuer. Han anser att intervjutillfället riskerar bli rörigt och att det kan bli problematiskt för forskaren att analysera det informanterna uttrycker.

Vi ansåg dock att intervjuer med del av eller hela arbetslag var den metod som var att föredra då vi vill synliggöra pedagogers samlade erfarenheter utav sitt eget arbetssätt. En annan forskningsansats kunde ha varit att kombinera observationer på de aktuella förskolorna med efterföljande intervjuer av pedagogerna. Detta valde vi att inte genomföra eftersom tiden var begränsad och vi hellre ville att fler förskolor ingick i studien. Att synliggöra pedagogers erfarenheter menar vi är svårt med hjälp av endast observationer eller enkäter. Enligt Merleau-Pontys teori som innebär att livsvärlden är delad med andra människor blir det svårt att med enbart observationer få tillgång till informantens livsvärld, eftersom det är i samspelet och kontakten med andra vi får tillgång till varandras livsvärldar (Bengtsson 2005).

Under intervjuerna ledde en av oss intervjun och den andra fanns med som medhjälpare och noterade vem som talade samt vilken stämning som rådde under intervjun. Innan en intervju ska genomföras bör intervjuaren, enligt Kvale (1997), informera de intervjuade kort om studiens syfte och att en bandspelare kommer att användas, samt ge informanten möjlighet att ställa frågor innan intervjun startar.

Etiska ställningstaganden

I vår studie utgick vi ifrån de forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2002) tagit fram. De har ställt upp fyra krav vilka forskaren bör följa, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. I vår studie konkretiseras dessa genom att vi innan intervjuerna nämnde syftet för studien för informanterna samt att deras deltagande var frivilligt. Vi tog även hänsyn till konfidentialitetskravet genom att skydda den enskilda personen vid bearbetning och utskrift av materialet samt att förvara och använda bandinspelningarna på ett sätt så inga utomstående kunde ta del av materialet. Nyttjandekravet preciserades genom att vi endast använde materialet i vår studie.

Urval

Då intresset för studien var att ta del utav pedagogers erfarenheter utav sitt eget arbetssätt gjordes ett strategiskt urval. Vilket innebär att vi valde ut förskolor i två grupper. Den ena gruppen innehöll förskolor som hade en uttalad Reggio Emilia inriktning och den andra gruppens förskolor hade inte någon uttalad profil.

I samband med att förskolorna accepterade att delta i intervjuerna fick de ett missivbrev², i vilket det stod att läsa om deras rättigheter i samband med intervjun. På detta brev fann de även annan viktig information som behandlade de forskningsetiska principerna som Vetenskapsrådet (2002) tagit fram.

Intervjuerna skedde med del av eller hela arbetslag på de berörda förskolorna. Varje grupp bestod utav 1-3 pedagoger. Intervjun inleddes med att informanterna fick berätta lite allmänt om sin bakgrund i yrket, denna fråga hade egentligen ingen relevans gentemot syftet men Lantz (1993) menar att den kan vara positiv att inleda med eftersom den kan påverka stämningen under intervjun. Även Kvale (1997) beskriver vikten av att ställa inledande frågor som gör att den intervjuade känner sig trygg och vågar berätta om sina erfarenheter. Efter dessa inledande frågor följde fyra relativt öppna frågor som de fick diskutera kring³.

Bearbetning av intervjuutskrifter

Från de bandinspelningar som fanns ifrån intervjutillfällena skrevs, till en början, en ordagrann text ut. Denna text återgav exakt samtalet under intervjun. Med denna första utskrift som grund skrevs texten sedan om, dels för att den skulle bli lättare att läsa, men även för att informanten inte skulle framstå som en rörig och osammanhängande person. Att läsa intervjuutskrifter som inte är bearbetade kan enligt Kvale (1997) vara uttråkande då informanten ofta kan upplevas som en person vars åsikter är osammanhängande. Detta på grund av de många meningar som inte avslutas, upprepas och/eller inte håller sig till det som intervjun för tillfället berör. Det kan anses som oetiskt av forskaren att inte göra omskrivningar utav intervjun då denne inte tar hänsyn till den bild som framställs utav informanten. När dessa utskrifter sker bör forskaren dock vara medveten om att under omarbetningen sker en tolkning utav vad i texten som skall omformuleras eller tas bort och detta kan påverka utskriftens reliabilitet negativt (Kvale, 1997).

När omarbetningen utav den första ordagranna utskriften gjordes togs stycken som inte hade någon relevans för studiens syfte bort och ersattes med några få rader där det beskrevs vad som diskuterades eller markerades med ordet ”mellanprat”. Detta anser Trost (2005) är nödvändigt för att intervjun skall bli lättare att överblicka.

² Se bilaga 2.

³ Se bilaga 3.

Analysmetod

Det insamlade intervjumaterialet tolkades och analyserades med hjälp av meningskategorisering. Detta innebär enligt Kvale (1997) att de omarbetade svaren i en intervju delas in i kategorier som kodas. Kategorierna kan både stämma överens med syftet och frågeställningarna i studien eller växa fram under arbetet. Genom att kategorisera meningen i informanternas uttalanden ges en överblick av olika erfarenheter. Dessa kommer sedan att undersökas om vilka likheter och skillnader som finns.

I vår studie innebar detta att vi kategoriserade informanternas svar i fyra olika meningskategorier, vilka vi ansåg var relevanta gentemot syftet och frågeställningarna för studien. Dessa kategorier var: tankar bakom det egna arbetssättet, utmärkande drag i den egna verksamheten - dokumentation, det egna arbetssättets påverkan på barnen samt erfarenheter utav Reggio Emilia filosofin. Informanternas svar delades även in i två olika grupper, av vilken den ena innehöll svaren från pedagogerna i den traditionella förskolan och den andra gruppen innehöll svaren ifrån pedagogerna inom förskolorna som arbetade utifrån Reggio Emilia filosofin. Denna kategorisering gjordes för att få en samlad syn på informanternas erfarenheter samt så att en jämförelse emellan de två grupperna kunde genomföras. Enligt Bengtsson (2005) finns det flertalet sätt på vilket forskaren kan bearbeta intervjumaterialet inom livsvärldsansatsen. Det som forskaren dock bör tänka på är att utgå ifrån att det undersökta fenomenet och dess olika sidor för att i slutändan erhålla en djupare förståelse för det undersökta fenomenet.

Validitet

Validiteten hos en kvalitativ forskning grundar sig enligt Kvale (1997) på i vilken grad forskningen återger det fenomen som forskningen avser samt att forskaren regelbundet under arbetet med resultatdelen kontrollerar att tolkningen stämmer överens med det som informanten uttrycker i intervjun. Forskaren bör även kontrollera hur resultaten framställs, då denne bör undvika att tillföra egna värderingar till resultatet. Även Larsson (1994) menar att en forskare som tagit influens ifrån den fenomenologiska traditionen bör beakta hur fenomenet framställs av forskaren i relation till hur informanterna erfar fenomenet. Framställningen skall så sant som möjligt återge fenomenet utifrån informanternas erfarenheter, detta innebär att forskaren bör bortse ifrån sina egna tankar och föreställningar av den för studien aktuella företeelsen.

Validiteten och tillförlitligheten i vår studie anser vi stärktes på grund av att vi under intervjuerna använde oss av bandspelare, för att kunna återge exakt vad informanterna uttryckte. Att kunna återge informanternas tankar ordagrant hjälpte oss i vår strävan att komma fenomenet så nära som möjligt. Att vi under processen har varit två författare bidrog till att den egna kontrollen av studien ökat, då vi haft möjlighet att diskutera och synliggöra den egna förförståelsen utav fenomenet. Detta gjorde att vi blev medvetna om den och i större utsträckning kunde bortse från den.

Det som vi ser kan ha påverkat validiteten negativt i vår studie är den ovana av intervjusituationer som vi ansåg oss ha. Denna menar vi gav sig uttryck i vårt sätt att formulera frågor och följdfrågor samt i vårt förhållningssätt, men intervjutekniken förbättrades i takt med vår erfarenhet. Kvaliteten på intervjuerna kan ha påverkats utav den brist på tid vi ansåg oss ha, då hänsyn skulle tas till att arbetslagen på förskolorna skulle finna tid att ta emot oss.

Då vår studie är influerad av livsvärldsteorin var vår uppgift inte att finna generaliserbara resultat, utan att visa hur ett fenomen kan erfaras hos pedagoger. Vi vill via denna studie ge en inblick i hur pedagoger kan erfaras sitt arbetssätt. Vi försöker dock inte framställa en bild som går att generalisera, då en pedagogs erfarenheter inte nödvändigtvis behöver stämma överens med en annans.

Beskrivning av intervjugrupperna

Intervjugrupperna har vi valt att presentera i följande tabell för att skapa en överblick. Namnen på förskolorna samt pedagogerna är fingerade, med hänsyn till den enskilda förskolan och pedagogernas integritet. Vi har valt att i denna presentation ge en överblick över pedagogernas utbildning och hur länge de arbetat inom förskolan. Detta har vi gjort trots att det inte finns någon koppling till vårt syfte, för att läsaren skall kunna skapa sig en bild utav de pedagoger som ingick i vår studie.

Förskolans namn	Deltagare	Tid för intervjuerna
Prästkragens förskola Traditionell verksamhet	Pia: förskollärare, arbetat 2.5år Petra: förskollärare, arbetat 1.5 år	30 min.
Liljekonvaljens förskola Traditionell verksamhet	Linnea: förskollärare, arbetat 24år. Lisa: förskollärare, arbetat 6 mån.	30 min.
Tussilagons förskola Traditionell verksamhet	Tove: förskollärare, arbetat 16år Tilda: förskollärare, arbetat 16år	40 min.
Violens förskola Reggio Emilia verksamhet	Vera: förskollärare, arbetat 19år Veronica: förskollärare, arbetat 14år	45 min.
Blåsippans förskola Reggio Emilia verksamhet	Barbro: förskollärare, arbetat 24år Berit: förskollärare, arbetat 26år Bodil: barnskötare, arbetat 19år	40 min.
Gullvivans förskola Reggio Emilia verksamhet	Gunnel: förskollärare, arbetat 36år	35 min.

Resultat

Resultaten presenteras här genom en sammanfattning utav det som var utmärkande för den traditionella förskolegruppen för sig och det som var utmärkande för de förskolor som arbetade utefter Reggio Emilia filosofin för sig. För att presentera materialet på ett så tydligt sätt som möjligt används fyra utav de fem kategorier som finns angivna tidigare i arbetet. Dessa är:

- Tankar bakom det egna arbetssättet,
- utmärkande drag i den egna verksamheten - dokumentation,
- det egna arbetssättets påverkan på barnen samt
- erfarenheter utav Reggio Emilia filosofin.

Underrubrikerna i dessa fyra kategorier representerar det gemensamma som stack ut i pedagogernas uttalanden. Därför skiljer sig underrubrikerna åt emellan de två grupperna. Avslutningsvis görs en jämförelse utav de båda grupperna för att finna eventuella likheter och skillnader i de båda arbetssätten.

Utmärkande för den egna verksamheten i gruppen: Traditionella förskolor

Arbetet i barngruppen

När pedagogerna som arbetade i den traditionella förskolan beskrev vad som var utmärkande för sin egen verksamhet var det att de utgick ifrån det enskilda barnets behov samt tog hänsyn till den övriga gruppen. De arbetade med att stärka det enskilda barnet samt gruppen. Detta gjorde de på olika sätt. En av förskolorna arbetade med åldersindelade tvärgrupper. Vilket innebär att de samarbetade mellan avdelningarna med motorikträning till de minsta, färg och form till mellan barnen och matte, språk till de äldsta. ”... i tvärgrupperna har vi delat in barnen efter ålder. /.../ tvärgrupper är något som vi upplever har varit väldigt populärt bland barnen”(Pia Prästkragens förskola) .

Den andra förskolan arbetade med leken och olika teman, Tove på Tussilagons förskola beskrev att de arbetade med att

... göra barnen medvetna om att de kan och vet saker. Locka fram det och få dem till självständiga individer. Att man inte hela tiden servar dem utan synliggör för dem att de är en viktig person och att de kan hjälpa varandra i gruppen.

Den tredje förskolan arbetade mycket med att sjunga och de var mycket utomhus samt hade en skapande profil. ”Vi anser att det är viktigt att barnen får uttrycka sig på så många olika sätt som möjligt” (Linnea Liljekonvaljens förskola).

Dokumentation

Pedagoger i den traditionella förskolan dokumenterade och utvärderade sin verksamhet. Tilda på Tussilagons förskola menar att på senare tid har de fått fler uppgifter att skriva, ”vi ska skriva i fina dokument så barnen kommer längre bort. Det känns på något sätt att det ska vara viktigare än barnen eftersom vi måste göra det”. De använder även digitalkameran för att dokumentera sitt arbete samt visa för föräldrarna. Barnen får med sig bilder med tankar och roliga händelser när de slutar på förskolan. Pedagogerna nämner att de använder den individuella utvecklingsplanen (IUP), som används vid t ex utvecklingssamtal, i dokumentationen.

Reggio Emilia inspirerade förskolor

Pedagogens arbete

De Reggio Emilia inspirerade förskolorna har alla valt att dela upp barngruppen på äldre- och yngreavdelningar. Pedagogerna roterar på olika sätt runt på de olika avdelningarna, detta skapar ett gott samarbete över avdelningarna. Gunnel på Gullvivans förskola menar att ”förskolan ser vi som ett stort arbetslag, vi är sex pedagoger i ett lag där varje pedagog har ansvarsbarn, de kan vara ifrån båda sidorna”.

Arbetet i barngruppen

Det pedagogiska arbete som bedrivs på de tre förskolorna utgår ifrån de enskilda barnens intresse och alla påtalar att det kan pågå flera olika projekt samtidigt. ”Vi planerar utifrån det som barnen finner intressant” (Vera Violens förskola). Gunnel på Gullvivans förskola formulerar sig liknande ”vi utgår ifrån barnet som den kompetenta individen och att de kan”. Vidare berättar Gunnel att ”vi utgår ifrån barnen, deras intressen”.

Dokumentation

Dokumentationen utav arbetet i barngruppen och barnen startar i de tre Reggio Emilia inspirerade förskolorna med att pedagogerna tar foton med digitalkameran. En gång i veckan har pedagogerna en egen reflektionstid där de antecknar händelser ifrån den gångna veckan, anteckningar görs både för att dokumentera det egna arbetet samt vilka reaktioner och eventuella kommentarer det enskilda barnet hade om situationen. Utifrån denna dokumentation planerade pedagogen sedan hur barnen skulle kunna inspireras att ta ytterligare steg och gå vidare med den nya kunskapen. Bodil på Blåsippans förskola menar att det är barnen som bestämmer vad verksamheten skall fokusera på för tillfället genom att pedagogerna lyssnar till vad barnen uttrycker intresse för. Vidare påpekar hon att ”vi ser också utifrån dokumentationsprotokollen hur vi ska gå vidare”.

Gunnel på Gullvivans förskola påtalar även att hon anser det vara viktigt att gammal dokumentation inte glöms bort utan att den väcks till liv med jämna mellan rum för att diskutera den och ge tillbaka händelsen till barnet. Gunnel ger som exempel på detta att de hittade en död gök på förskolan en morgon våren 2006 och nu under våren 2007 har pedagogerna valt att tala om denna gök igen. Hon uttrycker att ”... sen är det viktigt att man ger tillbaks dokumentationen till barnen så att de kan gå vidare”.

Inomhusmiljön

Inomhusmiljön är som tidigare nämnts en viktig faktor för pedagogerna som arbetar utifrån Reggio Emilia filosofin. När ett barn kommer in i ett rum ”så ska det synas vad man ska göra där inne” (Barbro Blåsippans förskola). En annan stor förändring som gjorts i miljön är att förskolorna valt att endast använda bord som anpassats efter barnens höjd.

För att underlätta för barnen att plocka undan efter sig samt hjälpa pedagogerna med olika sysslor som ex att duka, påtalar alla tre förskolorna att de valt att sätta upp foton på den plats där den aktuella saken skall stå placerad. För att göra lättare för barnen att välja en aktivitet utmärktes varje rum eller station med en bild på en aktivitetstavla. ”Sen har vi en tavla med

kort på de olika stationerna där barnen kan sätta sin klädnyppa vart de vill vara när de kommer på morgonen. Det fungerar jättebra” (Gunnel Gullvivans förskola).

Tankar bakom arbetssättet inom gruppen: Traditionella förskolor

Barnsyn

De tankar som var utmärkande för pedagogerna i den traditionella förskolan var att de utgick ifrån det enskilda barnet och gruppen när de planerade sitt arbete. Då var det främst barnens behov som pedagogerna försöker tillgodose. ”... vi ser på varje enskilt barns behov och lägger upp eller förändrar vår verksamhet så att den blir så bra som möjligt utifrån det barnets förutsättningar men även med hänsyn till hela barngruppen” (Pia prästkragens förskola).

En annan tanke som var utmärkande var att de ville skapa trygghet och gemenskap samt lära barnen hur man är mot varandra, ”... att vi ska lära barnen att klara sig själva, vara goda samhällsmedborgare det är ju där vi börjar. Det kamratliga, god stämning, hjälpa varandra” (Tilda Tussilagons förskola).

Tema

Pedagogerna talar om att de arbetar efter olika teman och ämnen, såsom matte, språk, leken. Temaarbetet lades tidigare upp terminsvis och barnens ålder påverkade vilket ämne de skulle arbeta med. Detta har två utav förskolorna valt att ändra på till nästa termin, då ska ett tema pågå i några veckor, ” vi tycker att vi tar till vara på barnens intressen bättre” (Tilda Tussilagons förskola) och alla barn ska få möjlighet att delta i alla ämnen, ” vilket innebär att även de minsta kommer att ha t ex matte och språk” (Pia Prästkragens förskola).

Reggio Emilia inspirerade förskolor

Barnsyn

Pedagogerna inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan påtalar att inom Reggio Emilia filosofin kan en mycket positiv syn på barnen urskiljas. Barnet är en ”kompetent individ” (Gunnel Gullvivans förskola) som själv kan och vill. Förändringar genomfördes för att barnen skulle ”... känna att de blir mer delaktiga i sin vardag” samt för att de skall ”få mer att säga till om i sin egen vardag” (Veronika Violens förskola).

Pedagogerna

Pedagogerna uttryckte att de i sitt arbete efter Reggio Emilia filosofin fungerade som ”en spindel i nätet” (Gunnel Gullvivans förskola). Med detta menas att arbetet som bedrivs med barnen skall utgå ifrån det som de är intresserade utav, pedagogen bör fokusera sitt arbete på att vara en inspirationskälla för barnen genom att plocka fram lämpligt material samt ge nya vinklingar på ett problem. Barnen skall få försöka genomföra nya saker själva i den mån det är möjligt, på det viset får de göra erfarenheten att lyckas med en uppgift på egen hand och det ”... stärker inte bara barnen utan alla människor” (Vera Violens förskola). Pedagogerna upplever att processen med att anta en ny pedagogisk riktning i sitt arbete har bidragit till ett bättre samarbete med alla pedagogerna på förskolan samt att de upplever sig vara mer ”... hjälpsamma och flexibla” (Veronika Violens förskola) i sitt arbete.

Inomhusmiljön

De tre intervjugrupperna inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan gav alla uttryck för att inomhusmiljön var en viktig del i pedagogernas arbete i barngruppen. Barbro på Blåsippans förskola påpekar ”i Reggio Emilia pratar man om att miljön är den tredje pedagogen och vi har verkligen märkt att det är så”. De använde miljön för att skapa mötesplatser där barnen kunde leka och mötas på. I de fall pedagogerna uppmärksammade att barnen inte väljer att använda någon del utav ett rum eller en station som en utav informanterna valde att benämna det, förde pedagogerna tillsammans en diskussion där de försökte ta reda på skälet till detta. Denna diskussion ledde till att denna del utav rummet/stationen förändrades för att göra den mer attraktiv för barnen. Gunnel på Gullvivans förskola uttrycker ”vi utvärderar stationer och ser hur vi kan utveckla dem eller ändra om ingen vill vara där och vad det kan bero på”.

Pedagogerna påtalar även vikten utav att anpassa miljön och att materialet placeras utefter barnen. Material hade lyfts ner och tagits fram för att barnen själva skall kunna nå och använda det som barnet önskade utan att behöva fråga en pedagog om lov eller hjälp och ta ner materialet. Veronika på Violens förskola menar att denna förändring utav vart materialet är placerat har genomförts för att ”... barnen skall känna att de blir mer delaktiga i sin vardag”.

Arbetsättets påverkan på barnen inom gruppen: Traditionella förskolor

Arbetsättet

När pedagogerna skulle beskriva på vilket sätt deras arbetsätt påverkade barnen, uttryckte alla att det var svårt. Petra ifrån Prästkragens förskola ansåg att deras arbete med tvärgrupper var positivt, ”vi har märkt att det är mycket utvecklande för barnen att vi arbetar i tvärgrupper”. Pedagogerna ifrån alla förskolorna i gruppen menar att de lägger upp sitt arbete utifrån vilken barngrupp de har och försöker att fånga barnens intressen. Både den fria leken och sagan är inslag i verksamheten som lyfts fram. ”Jag tycker det är viktigt att använda sin fantasi och lära barnen det” (Tove Tussilagons förskola).

Pedagogens roll

Pedagogerna var medvetna om sitt eget förhållningssätt, då de på olika sätt uttryckte att barnen påverkas utav det förhållningssätt som pedagogen har. Tove på Tussilagons förskola menade att pedagogen har en viktig roll i verksamheten, att vara tydlig och strukturerad och veta sin roll som vuxen, ”man påverkar ju från det att du går in genom dörren tills du går hem”. De beskrev vikten av att vara en lyhörd pedagog och lyfta fram det positiva samt att inte stressa utan ha roligt eftersom barnen tar efter. ”Är vi lugna och inte stressar då gör inte barnen det heller” (Tilda tussilagons förskola). Linnea på Liljekonvaljens förskola menar att en av pedagogens uppgifter är att läsa av barngruppen. En del dagar behöver pedagogerna dela in barnen i mindre grupper och t ex måla eller baka. Andra dagar leker barnen bra självständigt, ” jag anser att det är viktigt att barnen får chans att leka ostört ibland” (Linnea Liljekonvaljens förskola).

Reggio Emilia inspirerade förskolor

Pedagogens roll

Pedagogens roll inom en Reggio Emilia inspirerad förskola består till stor del i att lyssna till barnens önskemål och hjälpa dem fullfölja samt leda dem vidare i olika uppgifter och projekt. Bodil på Blåsippans förskola menar att de som pedagoger ”hör verkligen efter vad de (barnen, författarnas anmärkning) säger och vill göra”.

Genom de förändringar som pedagogerna genomför i miljön och av placeringen utav material har de märkt att barnen får lättare att följa sina idéer och tankar. ”Vi som pedagoger behöver inte säga vänta till barnen, jag ska bara. Utan man kan be barnen börja så kan man komma och titta till dem senare” (Bodil Blåsippans förskola).

Barn kan

Informanterna påtalar att de lyssnar på barnen och deras idéer i stor utsträckning och på det viset görs barnen mer delaktiga i beslut och i att påverka sin vardag. Detta har lett till att pedagogerna erfar att barnen blivit mer kreativa och vågar mer. ”Barnen blir mer kompetenta, de kan själva. De växer!” (Veronika Violens förskola). Gunnel på Gullvivans förskola anser att barnen ”... har det roligare nu, de kan mycket mer fast de är ett år yngre och det tror jag beror på att de får allting på ett roligare sätt”.

Erfarenheter utav Reggio Emilia filosofin inom gruppen: Traditionella förskolor

Erfarenheterna av Reggio Emilia filosofin varierade lite mellan pedagogerna i gruppen. De pedagoger som avslutat sin utbildning i början av 1990 talet hade hört talas om filosofin där, för de andra var filosofin relativt ny. De flesta av pedagogerna påtalade att de var intresserade men hade för lite kunskap. För närvarande fick pedagogerna ifrån alla förskolorna gå på föreläsningar om Reggio Emilia och det var främst ifrån de föreläsningarna som de grundade sina erfarenheter och fick inspiration på. Tilda på Tussilagons förskola menar att

efter föreläsningarna om Reggio Emilia har man många idéer men det är svårt att genomföra det sen, på grund av att man inte har t ex ett fint fönster i taket. I och för sig man försöker se möjligheter men...

Miljön och tillgängligheten

När pedagogerna beskrev sina erfarenheter utav Reggio Emilia filosofin var det främst hur miljön var utformad och hur materialet var placerat, som var i fokus men även att barnens intressen var utgångspunkten i arbetet. De beskrev både vilka positiva och negativa sidor de hade om Reggio Emilia. Det som utmärkte de positiva erfarenheterna var att materialet blev mer tillgängligt för barnen när det sänktes till deras nivå. Men även vilka svårigheter det skulle medföra på deras förskolor med så spridd ålder på barnen i barngruppen. Pia ifrån Prästkragens förskola beskrev det så här:

... barnen slipper att komma till mig och be mig ta fram saker, de får själva bestämma över sin lust, lek och lärande. Det som jag kan se som lite negativt eller snarare som jag tycker är lite obehagligt är att även farliga saker som saxar sänks till barnens nivå.

Reggio Emilia förskolor

Utbildning och nätverk

De erfarenheter pedagogerna gjort utav Reggio Emilia innan de själv började arbeta utefter denna filosofi kom främst ifrån olika föreläsningar och studiebesök på andra förskolor, vilka arbetade utefter Reggio Emilia filosofin. Barbro på Blåsippans förskola som gick sin utbildning till förskollärare i början utav 1980-talet påtalar även att hon ”fick mycket utav Reggio Emilia i min utbildning”. Gunnel på Gullvivans förskola deltog i fristående högskolekurser om Reggio Emilia filosofin och fick under den utbildningen höra bland andra Anna Barasotti och Veia Vecchi föreläsa. Veronika på Violens förskola talar om Reggio Emilia filosofin i termer av att:

Bilden jag såg var barnen, pedagogerna och miljön i ett ljusblått skimmer, eftersom jag inte gillar rosa. För mig var ett Reggio Emilia inspirerat arbetssätt en utopi, det perfekta, det optimala och det är väl det vi strävar mot.

Sedan dessa pedagoger själva börjat arbeta på förskolor, vilka arbetar utifrån Reggio Emilia filosofin, deltar de i nätverk i vilka andra Reggio Emilia inspirerade förskolor också ingår. Veronika på Violens förskola berättar att under dessa nätverksträffar ”får vi information och pedagoger kan söka sig dit för att söka stöd för sina tankar”.

Arbetssättet

Reggio Emilia filosofin är ”ett positivt och inspirerande arbetssätt...” (Veronika Violens förskola). Den ger uttryck för en syn på barnen som kompetenta, ”barn kan” (Barbro Blåsippans förskola). Veronika på Violens förskola anser också att arbetssättet handlar om att ”... ge tillbaka till barnen och låta dem vara delaktiga”.

Skillnader i resultatet

Miljön

Den mest utmärkande skillnaden som framkommit efter bearbetning av resultatet var hur pedagogerna i gruppen: traditionella förskolor samt gruppen: Reggio Emiliainspirerade förskolor talade om inomhusmiljöns utformande. Pedagogerna som arbetade på de Reggio Emilia inspirerade förskolorna betonade starkt miljöns betydelse för verksamheten, de såg miljön som den tredje pedagogen och ett sätt att påverka barnens möjlighet att vara delaktiga i sin egen vardag. De faktorer de underströk som viktiga för inomhusmiljön och barnens möjlighet att påverka sin vardag, var att material placerades så att barnen själva kunde nå det samt vikten utav att pedagogerna var medvetna om miljöns betydelse.

Pedagogerna som arbetade i den traditionella förskolan betonade inte miljöns betydelse lika starkt. De påtalade dock att de förändrade förskolans inomhusmiljö för att tillgodose olika behov i barngruppen, men de uttryckte samtidigt svårigheter för att förändra i miljön. Detta berodde främst på lokalernas planering samt den stora åldersspridningen i barngruppen.

Barnsyn

Barnen framställdes utav pedagogerna inom den traditionella förskolan som individer vilkas behov och förutsättningar måste tas hänsyn till i planeringen utav verksamheten. Pedagogerna

som arbetar inom de Reggio Emilia inspirerade förskolorna uttryckte en syn på barnet som en individ vilken själv kan och vill.

Likheter i resultatet

Pedagogens roll

Inom de båda verksamheterna uttryckte pedagogerna en strävan efter att göra det som var bäst för barnen som en viktig del i sin pedagogroll. Inom den traditionella förskolan erfor pedagogen sig själv som en förebild för barnen, som bör vara positiv och lyhörd. En annan uppgift som dessa pedagoger ansåg vara viktig var att känna av stämningen i barngruppen och anpassa dagen efter den.

I den Reggio Emilia inspirerade förskolan menade pedagogen att dennes uppgift var att utifrån barnet/barnens intresse inspirera dem vidare i sina projekt, genom att ge barnet/barnen nya infallsvinklar samt förse dem med litteratur och annat relevant material.

Planering utav verksamheten

De likheter som framkommit efter bearbetning av resultatet var att pedagogerna i båda grupperna på olika sätt utgick ifrån barnens intressen och behov i sin verksamhet. I den traditionella förskolan arbetade pedagogerna med teman eller ämnen, så som matte och språk. Dessa teman utgick ifrån de intressen som var dominerande i barngruppen. Under en termin kunde flera stycken teman behandlas och dess längd varierade beroende på hur barnens intresse varierade.

Inom de Reggio Emilia inspirerade förskolorna valde pedagogerna att ta till vara barnens intressen genom att låta dem arbeta utifrån olika projekt, flera projekt kunde arbetas med samtidigt. På en utav förskolorna inom denna grupp valde pedagogerna att arbeta utifrån ett bestämt tema, vilket utgick ifrån deras intresse som var dominerande i gruppen för tillfället. Barnen arbetade dock med olika mindre projekt inom temat, deras intresse avgjorde även hur temat skulle utvecklas samt när de skulle avslutas.

Dokumentation

Inom båda förskolegrupperna använder pedagogerna sig utav någon form av dokumentation. Sättet på vilket de båda förskolegrupperna dokumenterade arbetet var att använda sig utav digitalkameran samt att notera tankar och händelser. Syftet med att dokumentera skiljer sig dock något åt, då pedagogerna uttryckte olika sätt på vilket de använde materialet.

Inom den traditionella förskolan berättade pedagogerna att de använde sig utav digitalkameran för att åskådliggöra verksamheten för barnens föräldrar. Någon gång i månaden noterades tankar och händelser ner i barnens mapp för att användas vid t ex utvecklingssamtal. Pedagogerna nämnde även som en del utav deras dokumentation att skriva verksamhetsberättelser samt individuell utvecklingsplan – IUP.

Inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan användes också digitalkameran för att dokumentera. Pedagogerna noterade även här barnens tankar och kommentarer i ett dokumentationsprotokoll, detta material låg sedan till grund för en reflektion. Till denna reflektion fanns en avsatt tid varje vecka, då pedagogen/pedagogerna bearbetade materialet,

för att finna nya sätt att inspirera barnet inom ett projekt. Dokumentationen arkiveras på förskolan för att pedagogen skulle kunna ge barnen en återkoppling vid senare tillfällen.

Diskussion

De resultat som framkommit i vår studie om hur pedagoger i de traditionella förskolorna samt i de Reggio Emiliainspirerade förskolorna talade om sitt eget arbetssätt, var att det inte fanns så markanta skillnader i deras uttryckssätt. Det som uppenbarade sig var att det inom de bägge förskoletraditionerna fanns flera likheter. Pedagogerna inom de båda grupperna beskrev sin roll i arbetet med barnen, planeringen utav verksamheten samt hur de dokumenterar på ett liknande sätt. Den största skillnaden som framkom vid analysen var på vilket sätt pedagogen beskrev sin syn på inomhusmiljön, det fanns även en skillnad i deras barnsyn.

Resultaten i förhållande till forskningsbakgrunden

Pedagogens roll samt planering utav verksamheten

I litteraturen beskrivs pedagogens roll på ett liknande sätt i de båda förskoletraditionerna. Inom den traditionella förskolan menar Persson och Campner (2000) att pedagogen skall vara en medforskare till barnen i det livslånga lärandet samt att läroplanen skall ligga till grund vid planeringen av verksamheten. Informanterna som arbetade på de traditionella förskolorna använde sig inte av begreppet medforskare utan poängterade i stället att de arbetade med att planera sin verksamhet utifrån det enskilda barnet samt gruppen. De uttryckte att deras uppgift som pedagog var att föregå som en tydlig vuxen och att lära barnen att bli goda samhällsmedborgare.

Även inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan beskriver Jonstoj och Tolgraven (2001) pedagogens roll som en medforskare vilken ger barnen verktyg att utvecklas vidare. I likhet med detta beskrev informanterna som arbetade i de Reggio Emilia inspirerade förskolorna sin roll som pedagog, de betonade vikten av att finnas tillhands för barnen och inspirera dem vidare.

I enlighet med vad Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) samt vad Jonstoj och Tolgraven (2001) menar, uttryckte pedagogerna i de båda traditionerna i vår undersökning sin roll i förskolan som en person vilken skall ha barnens bästa i fokus samt att vara lyhörd. Detta formulerade de med uttryck som att barnens intressen och behov var utgångspunkten när de planerade verksamheten.

Dokumentation

Tidigare forskning visar att dokumentationen har starka rötter inom de bägge förskoletraditionerna (Lenz Taguchi 2000). Den bild utav dokumentationen inom de bägge förskoletraditionerna som framställdes i litteraturen var likvärdig med varandra. Vårt resultat visade dock på en liten skillnad emot denna bild. Vi kunde urskilja en likvärdig grund i dokumentationsarbetet men såg dock en skillnad i vad materialet användes till.

Dokumentation inom den traditionella förskolan bör syfta till att skapa ett underlag, ur vilket pedagogen ensam eller tillsammans med barnet, har möjlighet att reflektera, diskutera och minnas händelser. Att reflektera och diskutera det dokumenterade materialet kan leda till att ett barn blir uppmärksammat på sitt eget lärande samt påverka pedagogens syn på sig själv

och sitt arbete (Pramling Samuelsson och Sheridan 1999). Det som pedagogerna inom den traditionella förskolan lyfte fram under intervjuerna som syftet med sin dokumentation var att synliggöra verksamheten för barnens föräldrar samt för att de skulle kunna ge barnen sin egen dokumentation, den dag då de slutade på förskolan. Detta anser vi inte är i linje med den bild som litteraturen framställer utav dokumentationen inom den traditionella förskolan.

Jonstoj och Tolgraven (2001) menar på liknande sätt, som litteraturen inom den traditionella förskolan gjorde, att pedagogen inom Reggio Emiliafilosofin bör använda dokumentationen för att reflektera och diskutera med barnen och i vissa fall dennes föräldrar. Genom att dokumentera kan barnen men även pedagogen bli medvetna om sitt eget och den andres lärande. Inom Reggio Emilia filosofin stämde litteraturen överens med det som pedagogerna uttryckte var syftet med deras dokumentation under intervjuerna.

Miljön

Pedagogerna som arbetade inom Reggio Emilia förskolorna angav miljön som en viktig faktor för att barnen skall bli mer delaktiga i sin egen vardag samt för att få en möjlighet att påverka den. Wallin (2003) anser i enlighet med detta att pedagogerna inom Reggio Emiliafilosofin bör utforma en miljö i vilken barnen blir fria att i större utsträckning själva bestämma över sin vardag i förskolan. Vidare menar Wallin att miljön kommunicerar och påverkar de val som barnet gör och som pedagog är det viktigt att vara medveten om vilka signaler som miljön sänder ut till barnen. Även detta lyfte våra informanter i intervjuerna med pedagogerna inom Reggio Emiliafilosofin. De uttryckte en medvetenhet i de sätt de beskrev och diskuterade kring miljön, genom att anpassa miljön samt strukturera upp den.

Inom den traditionella förskolan beskrivs inomhusmiljön utav Persson och Campner (2000) på ett liknande sätt som inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan. De anser att miljön bör utmana och locka barnen. Pramling Samuelsson och Sheridan (1999) påtalar även de att miljön på en traditionell förskola skall locka och utmana barnen att utforska och utveckla det som de finner intressant. Våra informanter uttryckte dock, tillskillnad mot vad litteraturen menar, att de såg stora svårigheter i att förändra miljön på förskolan beroende på olika faktorer. De tillfällen de trots allt genomförde förändringar i miljön var det främst för att tillfredställa ett specifikt behov som uppkommit i barngruppen.

Vår reflektion

Förskolornas grund

En förvåning för oss i resultatet var att vi fann mer likheter emellan verksamheterna än vad vi tidigare föreställt oss. Det som framkom var att grunden och målen för verksamheten inom den traditionella förskolan samt inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan var i stort sett den samma. Förskolorna hade dock valt olika vägar för att nå fram till målen och uttryckte detta på olika sätt. Denna likhet i verksamheternas grund menar vi kan bero på att bägge förskolornas arbete skall utgå ifrån Lpfö 98, trots att ingen utav pedagogerna spontant nämnde läroplanen när de beskrev sin verksamhet. I informanternas uttalanden kunde vi ändå se spår av ett ”läroplanstänk”. Några exempel på detta är att, en av våra informanter uttryckte att de strävade efter att skapa goda samhällsmedborgare. Alla informanter uttryckte även vikten av att utgå ifrån det enskilda barnet samt gruppen.

Pedagogernas sätt att beskriva sin syn på barnen skilde sig åt. I den traditionella förskolan beskrev pedagogerna att de utgick ifrån barnens behov i planeringen utav sitt arbete, detta tolkar vi som att pedagogerna t ex ser att ett barn har problem med språket och finner olika

vägar för att utveckla det. Pedagogerna inom den Reggio Emilia inspirerade förskolan uttryckte att de i sitt arbete utgick ifrån barnens intressen t ex ett barn är intresserad av drama och genom arbetet med drama utvecklas olika sidor av barnet. Vi upplever att båda förskoletraditionerna utgår ifrån att göra det bästa för barnen, men de praktiseras i verksamheterna på olika sätt. Vi menar att det som pedagogen gör när han/hon arbetar med barnets behov och intressen är att vidga barnets upplevelsehorisont, vilken är en del i Merleau-Pontys livsvärldsteori. De erfarenheter barnet gör i aktiviteter och utav pedagogen planerad verksamhet kan bidra till att barnets upplevelsehorisont utvecklas samt ändras. Upplevelsehorisonten gör att både barnet och pedagogen (människan) kan ta olika perspektiv av ett fenomen som ex ett problem, en aktivitet eller en konflikt.

Samsyn

Pedagogerna inom gruppen av Reggio Emilia förskolor upplevdes av oss ha en gemensam syn och ett gemensamt sätt att tala om sin verksamhet. De poängterade att de diskuterade och utvärderade alla sidor utav verksamheten kontinuerligt. Denna fortlöpande diskussion pedagogerna emellan menar vi bidrog till att de upplevdes ha denna samsyn på sitt arbetssätt. De Reggio Emilia inspirerade förskolorna ingick även i nätverk med varandra, vilket ledde till att de gav varandra inspiration samt att de gemensamt med andra fick diskutera sin verksamhet. Detta anser vi bidrog ännu mer till den samstämmiga bild de målade upp av sin verksamhet.

I den traditionella förskolan ansåg sig pedagogerna ha svårt för att beskriva vad som var utmärkande för sin verksamhet samt hur deras arbetssätt påverkade barnen. Verksamheternas utformning såg olika ut mellan de traditionella förskolorna. De poängterade att de hade olika profiler såsom skapande verksamhet, matte och språk. Den samstämmighet vi anser oss sakna hos pedagogerna inom den traditionella förskolan samt deras svårigheter att sätta ord på sin verksamhet menar vi kommer an på att de gav uttryck för att inte ha tid till gemensam reflektion. Vi anser att pedagogerna tenderade att se problem och svårigheter istället för möjligheter.

Två av de Reggio Emilia inspirerade förskolor som ingick i vår studie hade nyligen förändrat sin verksamhet från att ha arbetat mer traditionellt. De menade att de inte var nöjda med sitt arbete och sin arbetsmiljö. Anledningen till att det blev inspirerade av Reggio Emiliafilosofin var att de flesta hade hört talas om filosofin under sin utbildning. När pedagogerna bestämt sig för en förändring föll det sig naturligt att låta sig inspireras av Reggio Emiliafilosofin. Att denna förändring var genomförd så pass nyligen menar vi kan spela en roll i att pedagogerna upplevde sig ha en stark samsyn och ett liknande sätt att uttrycka sin verksamhet på. Samtidigt kunde vi se denna samsyn även på den tredje förskolan, vilken hade arbetat utifrån Reggio Emiliafilosofin sedan 2002, så möjligtvis fanns det andra faktorer som låg bakom den samsyn vi upplevde att pedagogerna gav uttryck för. Det som dock är viktigt inom bägge förskoleverksamheterna är att pedagogerna inte fastnar i ett mönster för hur de arbetar utan att de medvetet och kontinuerligt förändrar samt utvecklar sin verksamhet, för att göra det som är bäst för barnen.

Att skapa medvetenhet

Den förändring utav arbetssätt som de Reggio Emilia inspirerade förskolorna genomförde anser vi vara möjlig att realisera i alla verksamheter utan att för den delen byta pedagogisk inriktning. Ett sätt för pedagogen att genomföra en förändring är att genomföra ett utvecklingsarbete. Då pedagogerna i arbetslaget under en termin eller längre lägger fokus vid att förändra samt utveckla ett specifikt område utav verksamheten, utvecklingen sker i

etapper. Ett alternativ till utvecklingsarbete anser vi kan vara att utveckla och förändra verksamheten genom att riva upp det gamla och börja om på nytt. För detta krävs inte att pedagogerna väljer att byta pedagogisk inriktning utan endast att de gemensamt kommer fram till en egen grund samt att alla pedagoger ser positivt på detta arbete.

Det nätverksarbete som pedagogerna i gruppen Reggio Emilia inspirerade förskolor beskrev anser vi vara positivt och genomförbart även i de traditionella förskolorna. Detta menar vi kan skapa medvetenhet hos pedagogerna av sitt eget och andras arbetssätt. Då dessa nätverk skapar en diskussion där pedagogerna kan ta del utav andras tankar samt få sätta ord på sin verksamhet. Det kan även leda till ett utbyte av erfarenheter. Dessa diskussioner kan bidra till att pedagogerna får ta del av varandras erfarenheter och genom det få möjlighet att se på den egna verksamheten och problem ur andra perspektiv. Pedagogen har som vi tolkar Merleau-Ponty då utvidgat sin upplevelsehorisont. En informant menar att under dessa nätverksträffar kan pedagogerna söka stöd i sitt arbete och få hjälp att komma vidare i tankar och problem. Vilket vi anser i längden är en vinst för både barn och pedagoger.

Metoddiskussion

I vår studie valde vi att enbart använda oss utav intervjuer som forskningsmetod, det vi ser att vi kunde ha gjort annorlunda var att kombinera observationer med intervjuer, för att få en djupare förståelse av deras arbetssätt och livsvärld. Vi menar även att pedagogerna hade blivit mer avslappnade under intervjusituationen om de innan fått en relation med oss genom att vi varit där och tagit del utav deras arbete i verksamheten.

Det vi anser ha varit ett problem under insamlandet utav det empiriska materialet var vår bristande erfarenhet av att utföra intervjuer. Vi uppfattade att pedagogerna under somliga delar av intervjuerna ville ge oss rätt svar. Vår ambition var att involvera alla pedagoger i arbetslaget under gruppintervjuerna, men antalet deltagare varierade på grund av att de under relativt kort varsel kunde avsätta tid till oss mellan deras arbete med utvecklingssamtal och terminsavslut.

Som kompletterande forskningsfrågor kunde pedagogernas arbete med läroplanen ha belysts. Vi anser även att en fråga om vilka erfarenheter pedagogerna har utav den traditionella förskolan hade varit positivt, då det hade skapat en jämvikt mellan de båda förskoletraditionerna i studien.

Förslag till fortsatt forskning

Det hade även varit intressant att utvidga vår studie till fler kommuner. Studien kan även innefatta en jämförelse mellan fler sätt att arbeta inom förskolan såsom Montessori pedagogiken och Waldorf pedagogiken. Jämförelsen kunde då ha utvidgats till att inte enbart jämföra de olika pedagogikerna i förhållande till den traditionella förskolan utan de kunde även jämföras med varandra, för att exempelvis finna vilka skillnader i verksamheten som pedagoger inom Reggio Emiliafilosofin upplevde jämfört med de pedagoger som arbetar efter Montessori pedagogiken.

Slutreflektion

Under processen med denna uppsats har vi insett vikten av att vara en medveten och reflekterande pedagog, vilken tillsammans med sitt arbetslag samt enskilt för en kontinuerlig

diskussion om arbetssättet i relation till barnens bästa samt läroplanen. I vår framtida yrkesroll som lärare i förskolan är vår vision att ständigt föra en diskussion med våra medarbetare för att inte fastna i gamla invanda mönster, utan vara följsamma med barnen och tidens anda.

Referenser

- Barnomsorg och skolakommittén (BOSK) (1997). *Att erövra omvärlden; Förslag till läroplan för förskolan; slutbetänkande*. Stockholm: Barnomsorg och skolakommittén. (SOU 1997:157).
- Barsotti, Anna (1997). *D – som Robin Hoods pilbåge – ett kommunikationsprojekt i Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förlag.
- Bengtsson, Jan (2005). En livsvärldsansats för pedagogisk forskning. I Bengtsson, Jan (red.) *Med livsvärlden som grund*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur. S. 9-58.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://195.17.252.28/vrshop_pdf/etikreglerhs.pdf
- Gedin, Marika & Sjöholm, Yvonne (1995). *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge, om alternativ före skolan*. Stockholm: Bonniers Utbildning.
- Jonstoj, Tove (2000). *Barn med rätt att lära – perspektiv på förskolans läroplan*. Stockholm: UR.
- Jonstoj, Tove & Tolgraven, Åsa (2001). *Hundra sätt att tänka. Om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Stockholm: UR.
- Kennedy, Birgitta (1999). *Glasfåglar i molnen – om temaarbete och dokumentation ur en praktikers perspektiv*. Stockholm: HLS förlag
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, Annika (1993). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Staffan (1994). Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier. I Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar (red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur. S. 163-189.
- Lenz Taguchi, Hillevi (2000). *Emancipation och motstånd, dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. Stockholm: HLS förlag.
- Lenz Taguchi, Hillevi & Åberg, Ann (2005). *Lyssnandets pedagogik, -etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1: a uppl. Stockholm: Liber.
- Läroplanen för förskolan: Lpfö 98 (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067>
- Merleau-Ponty, Maurice (1962/1999). *Phenomenology of perception*. (Övers. Colin Smith). London: Routledge.
- Nationalencyklopedin* (2007). [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=291726&i_word=Reggio%20Emilia [2007-05-15].

Persson, Elsie & Campner, Eva (2000). *Vardagsperspektiv: pedagogens syn på läroplanen för förskolan*. Stockholm: Gothia.

Pramling, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur.

Rinaldi, Carla. (2006) Dokumentation och utvärdering: vilket är sambandet? I Giudici, Claudia & Rinaldi, Carla & Krechevsky, Mara. (red.) *Att göra lärandet synligt, barns lärande – individuellt och i grupp*. Stockholm: HLS förlag.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3: e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Wallin, Karin (2003). *Pedagogiska kullerbyttor. En bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förlag

Wibeck, Viktoria (2000). *Fokusgrupper, om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: studentlitteratur.

Bilaga 1

Tvårtom, det är hundra som finns!

Ett barn är gjort av hundra.

Barnet har
hundra språk
hundra händer
hundra tankar
hundra sätt att tänka
att leka och att tala på
hundra alltid hundra
sätt att lyssna
att förundras att tycka om
hundra lustar
att sjunga och förstå
hundra världar
att uppfinna
hundra världar
att drömma fram

ett barn har
hundra språk
(och därtill hundra hundra hundra)
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
skiljer huvudet från kroppen.

Man ber barn:
att tänka utan händer
att handla utan huvud
att lyssna men inte tala
att begripa utan glädjen i
att hänföras och överraskas
annat än till påsk och jul.

Man ber dem:
att bara upptäcka den värld
som redan finns
och av alla hundra
berövar man dem nittionio.

Man säger dem:
att leken och arbetet
det verkliga och det inbillade
vetenskapen och fantasin
himlen och jorden

Bilaga 1

förnuftet och drömmarna
är företeelser
som inte hänger ihop.

Man säger dem
Att det inte finns hundra
Men barnet säger:
Tvärtom det är hundra som finns.

Ur boken: Hundra sätt att tänka. Jonstojk och Tolgraven (2001, s. 53)

Bilaga 2

Missiv brev

Vi är två studenter som läser termin 6 på lärarprogrammet med inriktning mot förskola och förskoleklass vid Högskolan Väst. Som en del i denna utbildning ingår att skriva en C-uppsats. Syftet med vår studie är att undersöka pedagogers upplevelser av sin egen pedagogiska verksamhet samt av ett Reggio Emilia inspirerat arbetssätt.

Vi har tänkt genomföra gruppintervjuer med arbetslag på olika förskolor. Under dessa intervjuer kommer ni att få frågeställningar att diskutera kring. Deltagandet är frivilligt och ni kan när som helst under processen avsluta er medverkan.

Insamlat material kommer att förvaras så att inga obehöriga får tillgång till det. Under utskriften av vår uppsats kommer hänsyn tas till att uppgifter kring den enskilda personen och förskolan inte lämnas ut.

Om ni vill ta del av den färdiga C-uppsatsen så ta gärna kontakt med någon utav oss.

Kontaktuppgifter för frågor och synpunkter:

Ellinor Berg
Paula Gunnarsson

Här skrivs våra mailadresser samt mobilnummer.

Bilaga 3

Intervjufrågor.

Berätta lite om er själva.

- Varför valde ni detta yrke?
- Utbildning.
- År i yrket.
- År tillsammans på den aktuella avdelningen.

Berätta om er verksamhet.

- Beskriv vad ni anser vara utmärkande för ert arbetssätt?

Beskriv hur ni upplever att ert arbetssätt påverkar barnen.

- Positivt.
- Negativt.

Berätta om vilka tankar som ligger bakom ert arbetssätt.

- Vad påverkar ert arbetssätt?
- Har ni någon gång haft tankar på att byta pedagogisk inriktning?
I så fall vilken och vad ligger bakom ert val att byta/inte byta?

Beskriv era upplevelser/erfarenheter utav Reggio Emilia.

- Positivt.
- Negativt.

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se